

Ideas and Observations from the Time of the ELTeC Corpus – a Selection of Quatations

|| Selection:
|| CVETANA KRSTEV

Panta Popović *Kakav je ko onako mu i biva : pripovetka iz narodna života* (SRP18691: 116)

(the mother to her daughter on her wedding day)

Драгиња бризну сада још већма у плач, ал сада је и мати тешити стаде: Неплачи ћери моја, неплачи добре дете моје. Добром су детету свуда милостиви родитељи. Бог ти је дао здравља, а ја сам те научила раду. Моли се Богу дете моје ал и ради, кад дођеш у свекрову кућу, последња лези, а прва устани. Свекра и свекрву навек за савет питај; поштуј старије, и тебе ће млађи твоји. Спрам млађи ко спрам старији буди лепорека. Лепа реч гвоздена врата отвара. Навек нек си весела и растрешена; весело лице звери питоми, весело лице, најслађа је понуда на трпези. Никад се немој мргодити. Мргодење здраво гадно на лепом лицу стоји. Нек ти се навек умиљатост по лицу разлива, ко рујна зора по тијом небу. Тако ради ћери моја, па ћеш видити да умиљато јагње две овце сиса.

Milan Đ. Milićević *Hajduci : bilješke s puta po Rujnu* (SRP18792: 138–139)
(the writer)

Од неког времена почели су наши љекари упућивати по кога болесника да проведе љети у Златибору по неколике надјеље у борју и јељацима. Ако је вјеровати оном што се прича, мало се ко вратио отуда, а да се није хвалио по повратку. А док се некад забјелуцају на Чиготи, на Грудџи, по Торнику, на Смиљанића Закосу, или на Цареву Пољу, чисте гостионице за љетње путнике, колико ће њих, сједећи на тијем висинама, гутати очима природне љепоте које су се разастрле на сваку страну! На исток одатле виде се, као нешто срдити, обли Овчар и оцијељени Каблар, можда зато, што их је раздвојила бујна Морава; на сјевер ћуте већ за облаке припојени: Маљен, Букови,

Таор, и Јабланик; на западу су понајближа брда: Груда, Шарган, Тара, и Звијезда а на југу је тек право чудо; иза дробнијех најближих висова босанскијех и херцеговачкијех, којима се не да ни број ухватити, ни облик описати, помаља се снијегом покривена Љубишња, и румене се према јутарњем сунцу дивотни Комови и Дурмитор.

Кад очи све то сагледају, онда душа осјећа потребу да се диви нечему незаному, нечему бескрајному, нечему — што срце умије да осјећа, а језик не умије да искаже...

У средини овакијех позорја, човек може да пожели и оно што не само не може да буде него може и смијех да изазове. Хтјело би му се да се дигне из гроба послије једно сто двјеста година мирна живота и разумна рада! Бар би му имале очи на што да погледају!...

Jovan Jeremić *Ljubav i patriotizam* (SRP18793: 68–69)
(the writer)

«Нема опасније звери од жене!»

Зашто нисте лепе душе, као што сте лепа лица? Ох, да сте такове, не би Бандино говорио онако гњевно о вама, не би се морао онако љуто огрешити... Па шта је рекао? Да л' смем, да л' могу то поновити? Грозне и крвавим гњевом заливане су то речи... „Аух женскињо! ма да потресам кости покојне ми матере проклињући ти род... проклете да сте, колико вас је на земљи анђеоског лица а демонског срца!“¹

Не срдите се, миле сестре, ја ово већ не би рекао, ја сам са великим страхом и поновио те туђе речи; а и Бандино се морао пренаглити кад је проклео све женске... гњев га савладао, заборавио се у грозном сећању на неку женску... Да љуте клетве. Нисте ви сва за клетву не, некоје сте и за штовање, премда ретке... и генији су ретки?

1. F. D. Gveraci (author's note)

Jakov Ignjatović *Trpen spasen : roman u tri knjige* (iz 1897:112)²
(*the writer*)

Глађеновић је знао нешто талијански, научио је у Земуну од једног келнера Талијанца. Ослови Павана, Паван је штрбецао нешто немачки; што овај не зна немачки, то овај дода талијански. То је обојици мило било; а и самој Морлакињи је мило што је знала са Глађеновићем разговарати, и то српски ил' хрватски, ил' приморски, ил' нашки, јер је то свеједно.

Pera Todorović *Silazak s prestola : roman* (SRP18892: 568)
(*Ratko, the minister of interior affairs*)

Граби на све стране власт, и што једном дочепаш, чувај као очи у глави. Од сеоског пудара па до министра свако место има свој значај и своју вредност, ни једно није за презирање и све их треба грабити себи. Власт, власт и опет власт! Ето у ово неколико речи састоји се цео програм наш. Власт кроз сва времена, власт под свима министрима, власт у свима околностима, власт дању, власт ноћу — ето ту је све.

Pera Todorović *Beogradske tajne : istorijski roman iz srpske prošlosti, s kraja prošlog veka* (SRP18923: 484–489)
(*Black Warrior to Belgrade vizier*)

Црни Ратник бејаше се одушевио и распалио; план за планом, и слика за сликом низале су се из његова одушевљена, вешта разлагања и везир је осећао како овај топли, срдачни говор и њега све више и више загрева и осваја.

Међу тиа раздрагана душа прекаљена борца-родољуба узлетала је све на веће и веће висине.

Како би дивно могло процветати Балканско полуострво кад би, у братској слози, господарили њиме само његови народи!

Пре свега какав красни народносни мозаик! Грци, Арбанаси, Срби, Бугари, Румуни, европски Турци! Пет-шест разних народа, готово подједнако бројно јаким, поређали се један поред другог, упућени самом природом да један другом пруже руку и да се помажу.

2. This novel has not been yet completely prepared and thus has not the fixed ID.

Па какав диван материјал људски, каква снажна раса! Телесно крепки, развијени, здрави и одарени чудном лепотом обличја и телесна строја; душевно млађани, ведри, бистри, одарени високим способностима ума и узвишеним полетима чисте душе своје. А уз то јуначни, ратоборни, племенити, родољубиви, готови на свакојакe жртве; најзад велики устаоци, вредни, жудни знања и науке, а способни за најозбиљније умне радове — ови народи лако би ми могли постати пионери културе и дика целокупна напретка људског, да цела Европа с поносом може погледати на Балканско тропоље...

[...]

Дакле ви збиља верујете да међу балканским народима може бити неке везе и заједнице и ту дајете места и Турцима, и ако су они дошљачка, господарећа класа? — упита везир. — Зашто не би веровали у тај савез! Та, забога, и саме се животиње удружују, кад нађу да им је то потребно и корисно? Па зашто не би могли паметни и свесни људи створити једну заједницу, кад су тако очевидне користи од ње, и кад је тако јасно да је то једини пут да буду слободни на дому своме и да живе мирно, као срећни и независни народи, који своју судбу држе у својој рођеној руци. Што рекосте о дошљацима, то је како се узме. Сви смо ми у неку руку дошљаци овде на балканском тропољу, само што су неки дошли раније, а неки опет доцније. Не знам за што би та разлика у времену, кад је ко дошао, давала једном већа а другоме мања права! Сви смо ми подједнако деца природе, а ова лепа земља наша је заједничка домовина, мила Турцима тако исто као и нама Хришћанима и народима другога порекла. Што се пак тиче господареће класе, ње бити не може, и наша света дружина за то је и постала, да уништи то господарење једне класе над другом. Турци који улазе у нашу дружину мудри су и увиђавни људи. Они виде да су Турци истина класа која данас влада, али они прозиру тако исто и то, да та владавина не може дуго трајати, и да наступају времена где би Турци од класе која влада, лако могли постати класа којом се влада. С тога је у њином рођеном интересу да тога господарења класе над класом у опште не буде, и место господара и робова да се утврди ред слободних грађана и слободне сложне браће.

Stevan Mamuzić *Nejdenaka braća : pripovetka za narod* (SRP18961: 43–44)
(*Housekeeper Mladen*)

„Па ето то. Молим ја вас господо, и ви друга браћо, од кад се ова наша граница почела укидати, ево ти код нас свакојаког света. А ко ти ту није? Ту су ти Тотови, ту Швабе, ту Бачвани. Па ти тај свет купује, покупова све земље од нас, од наших људи, да ти је то страхота. То не ваља, то ја не би дозволио. Ја би сваком заповедио, да седи онде, где се родио. А какви су то послови, доћи у туђе село, па га прекупити. То није пре било. А што ви то не гледате, а господине?“ упита газда Младен бележника.

Овај се смешио.

„Е, мој газда Младене, није то тако, ко што ти мислиш“ рече бележник. „истина, да сте ви пре били дуго војници, одбијени од куће. Одбијали сте се тако и од рада. Него није само зато, него и за нешто друго. Дација била мала, дуван си сејао, ракију си пекао, вино буд зашто куповао. Ране ти је требало тек толико, да се прехраниш. Толико си и сејао. На више ти њива коров и трње расли. Зар није тако, а?“

Stevan Matijašević *Grofica Agneša Janković* (SRP18970: 142–143)
(*Pavle, the main character*)

Дођох у Париз. Да ли треба да вам опишем утисак ове промене? Како сам се осећао у Паризу? То је било неко чудновато помешано осећање дивљења и туге. Јер на мене није утицао само поглед на дивовске сразмере овога светскога града, већ и помисао на малене почетничке несређене прилике моје домовине. Ја сам у први мах био уништен, и сам се чудим како сам се подигао. — Станем на један угао и погледам у један фењер. На огромној гранитној плочи стоји диван гвоздени ступ са неколико кракова на сваком са пет светњака. Гледам га. Кад би се код нас овако што подигло у Крагујевцу, то би била читава парада, војска би маширала и банда би свирала. То би било свечаност.³ Погледам на други угао: а оно тамо стоји исто тако чудовиште; па на трећем исто, на четвртом исто.

3. Слично томе било је неколико десетина доцније у Београду, када се открио некакав водоскок од прста дебео који је после неколико дана усахнуо. (author's note)

Boža Savić *Dve sestre ili samoubistvo jedne švalje : slika iz beogradskog života* (SRP19031: 57)

(the editor of „Malog žurnala“)

— Онда ћемо покушати преко новина, приметити уредник, али, право да вам кажем, ја сам приметити, да су владе баш оне награђивале, које су опозициони листови жигосали као неваљале људе. Изгледа ми, да оне нарочито таке ниткове и траже, јер су готови на све, што је неваљало, чак и на злочин. Часне и вредне чиновнике оне запостављају, гоне, премештају, многе пензионису и отпуштају, а силеџије и несавесне нарочито одликују.

Boža Savić *Dve sestre ili samoubistvo jedne švalje : slika iz beogradskog života* (SRP19031: 238–239)

(the writer)

Али људско друштво напредује. Развиће његово, у напреднијем и савршенијем правцу, никакве мере на свету не могу спречити. Свакако ће доћи време, када ће се у сваком људском бићу гледати човек, чија ће се права поштовати, а не, као до сад, немилице газити. Доћи ће време опште једнакости, какву су желели и данас желе најчаснији борци, који се у данашњем друштву тако гоне и киње.

Vladan Đorđević *U front : pripovetka iz života jednog bivšeg kralja* (SRP19131: 94–95)

(Mr. Baron)

— Ама да не претерујете по мало г. бароне? — упита Емилијан смешећи се.

— Ни мало, Монсењеру. Земља је приморана да гради једну велику железницу немајући за то ни својих стручњака ни својих капитала. Она се морала задужити, а страни предузимачи зарадили су на томе послу сто на сто. Међутим цео тај грдан дуг наваљен је на ту државицу поглавито за угодност запада при његовим путовањима на исток, јер од земаљских производа могу да се извозе том железницом само они који се налазе близу и дуж те линије. Због тога та железница не зарађује ни толико колико износе њени велики режијски трошкови, и држава не само што нема никакве користи од железнице за коју се толико задужила, него мора још да додаје од

својих прихода из других државних извора и тако је дошло до тога, да Силванија која нема више од 70 милиона државних прихода годишње, мора и од те суме да одваја 20 милиона на ануитете државног зајма. Кад би се извршило само оно што је у програму Г. Министра било предложено за поправку земљорадње, сточарства, шумарства, воћарства и винарства, удесетостручили би се земаљски производи Силваније, а кад би се извршила предложена мрежа друмова и железница, удесетостручио би се и њихов извоз. Поред тога, толика нова саобраћајна средства учинила би тек могућном експлоатацију нађених и откривање нових рудничких блага земаљских. Само то богатство руда, кад би се како треба експлоатисало, било би у стању за неколико деценија исплатити све државне дугове.</p>

Dragomir S. Petrović *Vojnik Stojan : nedovršen ratni roman* (SRP19181: 99–100)

(*Milojka's mother to Milojka and Stojan*)

Бежите, јер Беганова мајка, кажу, да не плаче. Проћи ће ово као и све друго, као свака зараза, као скакавци, као лањски снег...